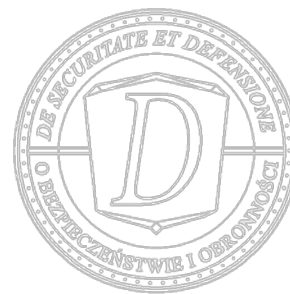

Mariusz BAK¹

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach²

poziomb4@o2.pl

CECHY PSA-KANDYDATA DO SŁUŻBY W POLICJI W KATEGORII PIES PATROLOWO-TROPIĄCY

ABSTRAKT: Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie, opis i wyjaśnienie pożądanych cech psa, będącego kandydatem do służby w Policji. Pokazano najbardziej właściwe rasy oraz omówiono ich cechy charakteru. Odniesiono się również do wymagań zdrowotnych, zawartych w odpowiednich dokumentach wewnętrznych.

SŁOWA KLUCZOWE: pies policyjny, Policja, zwierzęta w Policji

FEATURES OF DOG CANDIDATE TO POLICE IN PATROL-TRACKING CATEGORY

ABSTRACT: The aim of article is to present, describe and explain of desirable features of dog candidate to Police. The most applicable dog breeds and their character traits are shown. Article also relates to health requirements, contained in proper internal documents.

KEYWORDS: police dog, police, animals in police

WPROWADZENIE

Człowiek postanowił połączyć swoje losy z losami dzikiego psa blisko 15 tys. lat temu. Już wtedy dostrzegł szansę wykorzystania potomka wilka do pomocy w zdobywaniu pożywienia, ochronie siedliska przed dzikimi zwierzętami oraz ludźmi, mogącymi zagrozić jego życiu lub dobytkowi. Dzisiaj, oprócz zadań obrończych, towarzyskich, pies spełnia również funkcję estetyczną – stał się swoistą ozdobą człowieka. Zaspokaja ludzką potrzebę piękna, stąd tak wielka liczba ras psów o różnorodnych cechach, wyróżniających daną rasę spośród innych³.

¹ Mariusz Bąk – magister, absolwent Instytutu Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.

² Siedlce University of Natural Sciences and Humanities.

³ G. Wiorowski. K. Lubryczyński, *Kynologia policyjna*, Szczytno 2010.

Wraz z rozwojem cywilizacji wykorzystanie psów stawało się coraz bardziej wszechstronne. Rozwój kryminalistyki sprawił, iż psy znalazły swoje miejsce także w procesach wykrywczych, zapobieganiu popełnianiu przestępstw, zaprowadzaniu porządku publicznego. Tylko Policja nielicznych państw na świecie nie wykorzystuje psów do wyżej wymienionych czynności, a dzieje się tak przede wszystkim ze względów religijnych lub kulturowych. Jednak i w tych państwach nie podważa się wszechstronnych umiejętności psów, które pomagają człowiekowi w odnajdywaniu osób zaginionych, zlokalizowaniu niewidocznych dla człowieka śladów czy wskazananiu niewyczuwalnych dla człowieka zapachów.

Tematyka psów służbowych w Policji staje się coraz bardziej popularna. W ostatnich latach powstało wiele publikacji dotyczących warunków doboru psów specjalistycznych do Policji, tresury oraz specyfiki pracy psów służbowych poszczególnych kategorii. Niewątpliwie istotną rolę odgrywają psy patrolowo-tropiące, których w polskiej Policji szkoli się najwięcej. Psy te wykorzystywane są do patrolowania wraz z policjantem obszarów szczególnie zagrożonych i niebezpiecznych, jako pierwsze stają w jego obronie nawet z narażeniem własnego zdrowia i życia, to one dzięki pracy węchowej podążają tropem sprawcy czynu zabronionego aby go odnaleźć i zatrzymać.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie, opis i wyjaśnienie pożądanых cech psa, będącego kandydatem do służby w Policji. Pokazano najbardziej pożądane rasy oraz omówiono ich cechy charakteru. Odniesiono się również do wymagań zdrowotnych, zawartych w odpowiednich dokumentach wewnętrznych.

RASY PSÓW WYKORZYSTYWANYCH W POLICJI

Zarówno Policja w Polsce, jak i na całym świecie wykorzystuje do celów służbowych psy nie tylko rasowe ale także nierasowe, jednakże te drugie nie mogą znacznie odbiegać wyglądem od wzorca.

Początkowo jako psy użytkowe uznawane były tylko niektóre rasy, do których zaliczany był owczarek niemiecki, rottweiler, bokser, doberman, sznaucer olbrzymi oraz airedale terier. Z czasem dołączyły do nich psy ras owczarek belgijski malinois, hovawart i bouvier des Flandres. Rasy te wykorzystywane są na potrzeby służby głównie ze względu na cechy charakteru, sposób zachowania oraz wygląd zewnętrzny. Przy doborze psów do służby ważne są także jego predyspozycje psychiczne dlatego wykorzystywane są także psy innych ras⁴.

Zgodnie z poleceniem Pierwszego Zastępcy Komendanta Głównego Policji z dnia 3 stycznia 2013 r. w polskiej policji wprowadzony został centralny dobór psów, który realizowany jest przez Zakład Kynologii Policijnej w odniesieniu do psów kwalifikowanych na wszystkie formy szkolenia przewodników i tresury psów w Policji. Zgodnie z zawartymi tam założeniami do centralnego doboru psów do służby w Policji Komendant Centrum Szkolenia Policji powołuje komisję, która zajmuje się m.in. wyszukiwaniem, typowaniem

⁴ M. Schmidt, W. Koch, *Poradnik podstawowego szkolenia psów*, Warszawa, 2000, s. 9-10.

oraz kwalifikowaniem psów do tresury oraz wycenianiem wartości na podstawie oceny stanu zdrowia i przeprowadzanych prób charakteru⁵. Poniżej omówiono najważniejsze rasy psów wykorzystywane w Policji.

Owczarek niemiecki – jest to najczęściej wykorzystywana i najbardziej popularna rasa psów w szeregach polskiej Policji. Duża popularność wśród hodowców, a co za tym idzie duża liczba przedstawicieli tej rasy stwarza możliwość szczegółowej segregacji oraz weryfikacji cech użytkowych podczas doboru oraz wybrania osobników o najbardziej pożądanym cechach. Jednakże nie tylko łatwość dostępu sprawia, że owczarek niemiecki jest najczęściej wykorzystywanym psem w polskiej Policji⁶.

Owczarki niemieckie posiadają wiele cech pozytywnych, do których zalicza się: inteligencja, hart ducha, łatwość przystosowywania się do warunków otoczenia, duże zdolności węchowe (ok. 22 mln komórek węchowych – najwięcej ze wszystkich ras), duża chęć do zabawy i wykonywania poleceń, wysoka zdolność szkoleniowa oraz łatwość w nawiązywaniu więzi z nowym opiekunem. Psy te uważane są za rozsądne, zrównoważone i lojalne. Za osobę do której się przywiążą, są w stanie oddać życie. Owczarek niemiecki z natury pozostaje w stosunku obrończym co do swojego opiekuna. Niekiedy inteligencja owczarków niemieckich przyrównywana jest do inteligencji siedmioletniego człowieka⁷.

Wadą tej rasy jest duże prawdopodobieństwo wystąpienia dysplazji stawów biodrowych – nie jest wadą wrodzoną. Często staje się jednak czynnikiem utrudniającym a także uniemożliwiającym proces szkolenia oraz efektywnego wykorzystania psa w służbie⁸.

Owczarek belgijski malinois – po raz pierwszy na potrzeby Polskiej Policji pies tej rasy został wyszkolony w roku 2008 przez instruktora z Zakładu Kynologii Policji w Sułkowicach nadkom. Mariusza Prokopczyka i specjalizował się w wyszukiwaniu zapachów materiałów wybuchowych. Zainteresowanie tą rasą nastąpiło po wizycie w belgijskiej szkole policji w 2007 roku. Był to początek wykorzystywania psów tej rasy w Polsce, która obecnie cieszy się dużą popularnością, a psy tresowane są i szkolone w różnych specjalnościach.

Malinois to owczarek belgijski, który od swych pobratymców (owczarków belgijskich terwueren, groenendal i lakenois) różni się okrywą włosową i z reguły jeszcze bardziej żywiołowym temperamentem. Nazwa rasy pochodzi od miejscowości Malines, a hodowlę rozpoczął w 1891 r. prof. A. Raul. W odróżnieniu od owczarków niemieckich są to psy nieco mniejsze, o szczuplejszej sylwetce, inaczej kątowne. Ich żywszy temperament wymaga innych metod szkoleniowych. Psy te posiadają talent pasterski i stróżujący, a w razie zagrożenia wiernie bronią swojego właściciela⁹.

⁵ <http://csp.edu.pl/csp/wolnytekst/1936,dok.html> (13.03.2015 r.).

⁶ G. Wiorowski. K. Lubryczyński, *Kynologia policyjna... op. cit.*, s. 66.

⁷ B. Wilcom, Ch. Walkowicz, *Atlas ras psów świata*, Warszawa 1997.

⁸ G. Wiorowski. K. Lubryczyński, *Kynologia policyjna...*, s. 67.

⁹ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie*, Warszawa 1957, s. 335.

Malinois to także doskonały towarzysz wszystkich lubiących sport i rekreację, np. jazdę rowerową, spacery czy jogging. Wymaga jednakże większego kontaktu, zabawy i zainteresowania ze strony opiekuna niż przedstawiciele ras o mniejszym temperamencie. Psy te bezwzględnie potrzebują ciągłego treningu i szkolenia¹⁰.

Labrador retriever – nazwa tej rasy wywodzi się od półwyspu Labrador w Kanadzie, mimo iż psy te pochodzą w rzeczywistości z Nowej Finlandii, oraz angielskiego czasownika, *to retrieve* – „przynosić”, czyli od zadań do których wykorzystywane są w myślistwie. Jest to jedyna rasa, która należy do grupy psów aportujących, wodnych i płochaczy, zakwalifikowana do sekcji psów aportujących. Na początku psy te wykorzystywano w rybołówstwie do pomocy przy wyciąganiu sieci, aportowaniu przedmiotów, a także ratowaniu tonących. Z czasem walory tej rasy doceniać zaczęto także w myślistwie¹¹.

Psy tej rasy, mimo iż nie nadają się na stróża, wykorzystywane są przez policję w wielu państwach. W Polsce rzadko można spotkać policjantów pracujących z tymi psami, częściej wykorzystywane są one w ratownictwie. Psy te są łatwe do ułożenia, lubią towarzystwo dzieci i mocno przywiązują się do swoich właścicieli. Cechuje je także żywiołowość i wytrzymałość¹².

Labradory posiadają doskonały węch dzięki czemu wykorzystywane są do wyszukiwania zapachów narkotyków, materiałów wybuchowych, a także w Straży Granicznej, Służbie Celnej i ratownictwie¹³.

Golden retriever – podobnie jak labrador retriever nie posiada cech, które posłużyłyby do czynności psa stróżującego, aczkolwiek jest wyśmienitym towarzyszem człowieka oraz przewodnikiem psów niewidomych¹⁴. Golden retriewery to doskonałe psy myśliwskie. Uwielbiają przebywać w towarzystwie zarówno dorosłych jak i dzieci. Są zrównoważone, trudno je sprowokować, szybko się uczą i wykonują polecenia. Pomagają ludziom, często niepełnosprawnym, w wykonywaniu codziennych czynności, np. przynoszą zakupy, podnoszą słuchawkę telefonu¹⁵.

W polskiej Policji psy tej rasy nie są wykorzystywane, aczkolwiek znajdują się na liście ras preferowanych z uwagi na niektóre cechy charakteru.

Rottweiler – psy te są kuzynami szwajcarskich psów pasterskich, a ich ojczyzną są Niemcy. Łączą one w sobie cechy psów pasterskich i bojowych. Przedstawiciele tej rasy są nieustraszeni i pojętni. Z natury są to psy przyjazne i spokojne, chętnie współpracują z człowiekiem, są czujne i wyśmienicie nadają się do stróżowania. Zdarza się, że mogą być agresywne wobec innych psów a także mogą kwestionować dominację człowieka¹⁶.

¹⁰ <http://www.malinois.pl> (13.03.2015).

¹¹ O. Diener, *Labrador retriever*, Łódź 2005, s. 14.

¹² A. Sayer, *Wszystko o psie*, Warszawa 1993, s. 47.

¹³ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie...*, op. cit., s. 535.

¹⁴ Ibidem, s. 47.

¹⁵ www.goldenretriever.pl (13.03.2015).

¹⁶ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie...*, op. cit., s. 215-216.

W polskiej Policji rasa ta nie jest zbyt popularna, niekiedy można spotkać te psy patrolujące ulice wraz z policjantami czy zabezpieczające imprezy masowe. Przyczyną niewielkiego zainteresowania tą rasą jest przede wszystkim mała dostępność zwierząt o szczególnych predyspozycjach do pracy patrolovo-tropiącej. Ponadto psy tej rasy, charakteryzują się krótką powłoką włosową, co sprawia iż źle znoszą one niskie temperatury, co z kolei ma wpływ na długość efektywnej służby¹⁷.

Terier walijski – jak nazwa wskazuje psy te pochodzą z Walii i do dziś uznawane są za symbol narodowy. Psy te zakwalifikowane są do sekcji terierów wysokonożnych. Teriery są psami myśliwskimi, do ich zadań należy przede wszystkim wypłaszanie lisów i innych zwierząt z nor, a także biorą udział w polowaniach na dziki (w sworze). Obecnie hodowany jest także jako pies towarzyszący. Terier walijski jest wesołego usposobienia, lubi zabawę, rzadko kiedy jest bojaźliwy, na ogół pewny siebie. Z uwagi na duży upór, należy poświęcać mu dużo czasu, wychowywać odpowiedzialnie i konsekwentnie. Uparcie broni swojego terytorium nieustannie walcząc o dominację nawet z dużo większymi przeciwnikami. W związku z powyższym polecany jest przewodnikom psów z doświadczeniem¹⁸.

Foksterier – podobnie jak terier walijski foksterier zakwalifikowany jest do sekcji terierów wysokonożnych. Lubi towarzystwo człowieka i bez problemu przystosowuje się do warunków otoczenia, w których przebywa jego właściciel. Jest psem energicznym, żywiołowym, potrzebuje dużo ruchu, jeżeli się mu tego nie zapewni sam poszukuje sobie zajęcia¹⁹.

Foksteriery to psy o ponadprzeciętnych zdolnościach myśliwskich, pojętne, zacięte, aportują wszelkiego rodzaju zwierzyny, które są w stanie unieść. Cechuje je także zamiłowanie do wody, z chęcią podejmują zabawę z człowiekiem, zawsze są radosne i towarzyskie. Dobrze ułożone stają się nieodzownym pomocnikiem zarówno w domu jak i podczas polowań²⁰.

Nowofundland – znany także jako „wodołaz” lub Terre neuve. Największą zaletą tych psów jest niebywała kondycja do pływania, dlatego psy tej rasy najczęściej wykorzystywane są do ratownictwa wodnego. Z ułożeniem tych psów na ogół nie ma większych problemów, a dobrze wyszkolone wykazują także umiejętności psa stróżującego²¹.

Nowofundlandy to psy inteligentne, doskonale reagujące na gesty i bezbłędnie podejmujące inicjatywę. Podczas pracy na wodzie potrafią uwzględnić położenie tonącego, siłę prądu, wysokość fali i w zależności od okoliczności odpowiednio zbliżyć się do tonącego. Różnego rodzaju sprawdziany udowadniają siłę i niezawodność psów tej rasy pracujących na wodzie. Są one w stanie ciągnąć po wodzie dwie dorosłe osoby, które trzymają się kółek umieszczonych na jego uprzęży czy holować dwa pontony z dziesięcioma osobami w środ-

¹⁷ G. Wiorowski, K. Lubryczyński, *Kynologia policyjna...*, op. cit., s. 68-69.

¹⁸ http://pl.wikipedia.org/wiki/Terier_walijski (13.03.2015).

¹⁹ K. von der Leyer, *Wybierz psa dla siebie, Charakter, wymagania, opieka*, Warszawa 2004, s. 81.

²⁰ www.psy24.pl/2442-FOKSTERIER.html (13.03.2015).

²¹ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie...*, op. cit., s. 245-247.

ku²². W polskiej policji psy tej rasy wykorzystywane są na przykład do wyszukiwania zwłok ludzkich znajdujących się pod wodą.

Poza opisanymi rasami na szkolenia w Policji przyjmowane są także psy innych ras, które spełniają wymagane kryteria podczas doboru.

WYMAGANIA ZDROWOTNE STAWIANE PSOM W TRAKCIE DOBORU DO SZKOLENIA

Problematykę doboru psów do pracy w policji, ich kwalifikacji i zakupu reguluje szczegółowo Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia. W rozdziale 5. tego zarządzenia dotyczącym doboru psów do tresury, doskonalenia i testowania sprawności użytkowej psa określone jest, iż podstawową formą doboru psów jest centralny dobór psów do służby w Policji realizowany przez szkołę. Za opracowanie szczegółowych założeń dotyczących centralnego doboru psów do służby w Policji odpowiedzialny jest Komendant szkoły. Założenia te zatwierdzane są przez Komendanta Głównego Policji. Do obowiązków Komendanta szkoły należy także powołanie komisji, która realizuje czynności związane z centralnym doбором psów do Policji. Jednym z podstawowych zadań komisji jest sprawdzanie psów pod względem zdrowotnym. Szczegółowe wymogi zdrowotne, jakie stawiane są psom typowanym do tresury zawarte są w załączniku nr 2 do w/w Zarządzenia.

Do tresury mogą być zakwalifikowane psy bez względu na płeć, w wieku od roku do dwóch lat, posiadające odpowiednią kondycję fizyczną i psychiczną oraz odpowiadające budową i szatą wzorcowi danej rasy. Istnieje możliwość zakwalifikowania psa w innym wieku, po konsultacji z przedstawicielem szkoły, jeżeli:

- pies będzie przeznaczony do szkolenia doświadczonemu przewodnikowi,
- należy do rasy późno dojrzewającej pod względem psychicznym,
- posiada szczególne predyspozycje do tresury²³.

W momencie doboru i kwalifikowania psy muszą posiadać:

- aktualne zaświadczenie o szczepieniu przeciwko wściekliźnie,
- wyniki badań w kierunku dysplazji stawów biodrowych i łokciowych wraz z opisem lekarskim stwierdzającym, iż pies jest wolny od powyższych schorzeń,
- dokument potwierdzający jego pochodzenie, określony w przepisach Ustawy o ochronie zwierząt²⁴.

²² www.psy24.pl/2486-NOWOFUNDLAND-silny-dobroduszny-wspanialy-plywak.html (13.03.2015).

²³ Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia, (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 3).

²⁴ Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia z późn. zm., (Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 7, poz. 46 z późn. zm.).

Powyższe zaświadczenia przedstawia komisji właściciel kwalifikowanego psa. Przy braku pełnych możliwości diagnostycznych, psa można zdyskwalifikować gdy zachodzą uzasadnione podejrzenia występowania niektórych wad i chorób, do których należą przede wszystkim:

- rażące odstępstwo od wzorca rasy,
- widoczne blizny i znaczne uszkodzenia skóry, w szczególności wyłysienia i odbarwienia, także po zaleczeniu, jak również blizny i inne ślady w okolicy szyi lub lewego ucha, które świadczyć mogą o próbach usunięcia tatuażu lub oznakowania elektronicznego,
- wady urody w postaci całkowitej lub częściowej amputacji uszu lub ogona,
- złego stanu higieny psa, polegającym przede wszystkim na silnych zabrudzeniach sierści i skóry, inwazji egzopasożytów, a także nieprawidłowej pielęgnacji sierści, której utrzymanie w odpowiednim stanie związane jest ze specjalnymi zabiegami, takimi jak trzymowanie czy strzyżenie²⁵.

Wady dyskwalifikujące psa do tresury w Policji są różne. Najważniejsze zostały wymienione i opisane poniżej.

Wady psychiczne i choroby neurologiczne objawiające się: nadpobudliwością ruchową: nie kwalifikuje się psów nadpobudliwych i cholerycznych, mających problem ze skupieniu swojej uwagi na powierzonym zadaniu oraz zachowaniami wskazującymi możliwość wystąpienia choroby kojcowej – psy o słabszej psychice, często pozostawione w kojcu wyładowują swoją energię, której nadmierność spowodowana może być stresem czy podnieceniem, poprzez bieganie w kółko, niekiedy wygryzają sobie sierść w okolicach ogona, gryzą łapy dokonując samookaleczenia. Otępiałość lub słaba reakcja na bodźce środowiskowe – nie kwalifikuje się psów niechętnych do współpracy z człowiekiem, nie wykazujących zainteresowania bodźcami testowymi, nadmiernie spokojnych i biernych. Oraz inne atypowe reakcje na bodźce zewnętrzne, np. hałas: nie kwalifikuje się psów reagujących agresją lub lękiem w zaistniałych sytuacjach typu: przejeżdżający pojazd czy rower, szelest folii, odgłosy innych zwierząt, burzę. Psy niekiedy reagują także w ten sposób na osoby podobnie ubrane czy miejsca, w których już były i zapamiętały negatywne sytuacje.

Wady i choroby narządów zmysłów także są przeciwwskazaniem, w szczególności: zaburzenia równowagi, np.: przewracanie się, skręcanie podczas spaceru, chwiejność, przekrzywianie głowy, wymioty czy oczopląs, choroba lokomocyjna, objawiająca się często nadmiernym ślinieniem, mdłościami, wymiotami. Wady budowy i postawy, przede wszystkim: dysplazja stawów – jest chorobą genetyczną często występującą u owczarków niemieckich. Obejmuje ona zarówno zmiany rozwojowe stawów biodrowych jak i łokciowych rezultatem czego są zaburzenia w poruszaniu się, chwiejność, zachwiana równowaga. Jest to choroba

²⁵ *Ibidem.*

dziedziczna nieuleczalna, istnieje jedynie możliwość łagodzenia jej objawów²⁶. Kulawizny – sprawiają psu ból i powodują kulenie. Ból spowodowany może być np.: skaleczeniem, zapaleniem mięśni, zwichnięciem. Stan po złamaniu kości – psa nie kwalifikuje się do kursu, gdy zauważalny jest u niego brak zrostu kości, deformacja kości, nieprawidłowy zrost kości²⁷. Krzywica – podstawową przyczyną tej choroby tkanki kostnej jest niedobór wapnia w żywieniu. Narażone na nią są wszystkie szczenięta, w szczególności te ras szybko rosnących i dużych. Innymi wadami dysfunkcjami są: dysfunkcje ruchowe oraz nierozwinięta muskulatura.

Kolejną kategorią są wady i choroby układu powłokowego, w szczególności uszkodzenia skóry i sierści, w szczególności otarcia, wygryzienia lub zmiany niedoborowe, które mogą być objawem stanów chorobowych czy zapalnych skóry, tzw. dermatozy²⁸ oraz podejrzenie występowania neurodermatozy.

Zaburzenia przemiany materii też są przeszkodą. Objawiają się one przede wszystkim wychudzeniem – niedożywienie nie jest jedyną przyczyną wychudzenia psa. Może też być nią przewlekły stan zaburzenia przemiany materii spowodowany chorobą trzustki. Zaburzenia i schorzenia w prawidłowym funkcjonowaniu trzustki, zwłaszcza o charakterze przewlekłym, sprawiają, że pies mimo racjonalnego i prawidłowego żywienia nie wykorzystuje składników odżywczych. Pies dotknięty takimi schorzeniami wymaga podawania enzymów farmakologicznych²⁹. Otyłość, która wiąże się ze zwiększeniem masy ciała wywołanym nagromadzeniem nadmiernej ilości tkanki tłuszczowej jest nieporządana. Zdarza się również, że wzrost masy ciała wynika z zatrzymania wody w organizmie. Z otyłością związane jest ryzyko niedokrwiennej choroby serca, choroby zwyrodnieniowej układu kostno – stawowego, nadciśnienia tętniczego, a nawet niektórych nowotworów. W związku z powyższym psy z tą dolegliwością nie kwalifikują się do pracy w Policji³⁰.

Do innych czynników, których wystąpienie powoduje niezakwalifikowanie psa do tresury zalicza się schorzenia wymagające stosowania diety – należą do nich przede wszystkim choroby serca, nerek, nietolerancja psa na niektóre składniki pokarmowe. Podczas kursu psy karmione są jednym rodzajem karmy, niezależnie od rasy i kategorii, w której pies jest tresowany³¹. Kolejnymi czynnikami dyskwalifikującymi psa, jest, jeśli posiada on: przepuklinę pępkową, wnetrostwo, ciążę lub ciąża urojona.

Poza wymienionymi wadami i schorzeniami, do pracy w Policji, psa mogą dyskwalifikować także:

- wady i choroby narządów zmysłów (uszu, oczu, nosa),
- budowa nietypowa dla danej rasy (waga, wzrost, proporcje, kątownie),

²⁶ K. Kozłowski, *Kynologia, Podręcznik dla przewodników psów służbowych*, Legionowo 1997, s. 136.

²⁷ *Ibidem*, s. 137.

²⁸ P. Reichmann, *Gdy zachoruje pies*, Warszawa 1991, s. 47.

²⁹ K. Kozłowski, *Kynologia...*, *op. cit.*, 132.

³⁰ *Ibidem*, s. 126.

³¹ *Ibidem*, s.124-126.

- uszkodzenia poduszek łap i pazurów,
- wady i braki uzębienia³².

W przypadku stwierdzenia wystąpienia wady czy choroby, która może być czynnikiem dyskwalifikującym psa, o nie zakwalifikowaniu zwierzęcia do tresury decyduje lekarz weterynarii uzgodnieniu z przewodniczącym komisji kwalifikacyjnej. Wówczas pod uwagę bierze się stopień nasilenia wady i jej wpływ na tresurę w danej kategorii³³.

Lekarz weterynarii podejmuje także decyzję o zakwalifikowaniu psa do dalszej tresury w przypadkach, gdy stwierdzi lub podejrzewa wystąpienie innych wad i chorób, biorąc przy tym pod uwagę przede wszystkim:

- celowość leczenia, w przypadku psa o wybitnych cechach przydatnych do tresury (z uwzględnieniem czasu i kosztów związanych z leczeniem),
- względy tresurowe – w przypadku możliwości wyleczenia psa bez zaburzenia cyklu szkoleniowego³⁴.

PREDYSPOZYCJE UŻYTKOWE PSA

Predyspozycje użytkowe psa są to wszelakie cechy pożądane, które potrzebne są do efektywnego prowadzenia tresury w celu wyrobienia niezbędnych odruchów warunkowych, które posłużą w wykonywaniu zadań psom o określonej kategorii.

Psy szkolone w kategorii pies patrolowo – tropiący muszą mieć predyspozycje, które pomogą wypracować odruchy warunkowe w zakresie posłuszeństwa ogólnego, tropienia śladów ludzi w różnych warunkach terenowych, pokonywania przeszkód w terenie jak również ćwiczeń obrończych przewodnika. Umiejętności obrończe potrzebne są przede wszystkim w sytuacjach, kiedy niezbędne jest zapewnienie przewodnikowi wsparcia podczas wykonywania czynności służbowych w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia oraz przywracania porządku publicznego. Okoliczności umożliwiające wykorzystanie psa jako jednego ze środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariusza Policji, zawarte są w Ustawie o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r.

Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (w załączniku), poza kryteriami zdrowotnymi określa także predyspozycje tresurowe, jakimi powinien cechować się pies kwalifikowany do szkolenia w Policji. Sprawdziany predyspozycji psa do tresury nazywane są próbami charakteru.

³² Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia, (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 3).

³³ *Ibidem*.

³⁴ Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia z późn. zm., (Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 7, poz. 46 z późn. zm.).

W rozdziale 2 załącznika nr 2 powyższego Zarządzenia określone jest, iż aby sprawdzić i dokonać oceny predyspozycji psa do tresury, należy poddać go próbom charakteru, które obejmują:

- aportowanie,
- szukanie ukrytego przedmiotu,
- reakcja na strzał, hałas,
- obronę opiekuna i popęd do ścigania osoby uciekającej,
- samodzielność i czujność.

Podczas prób charakteru, ważne jest by przeprowadzać je poza miejscem stałego pobytu psa. Dzięki temu, oprócz sprawdzanych predyspozycji, można zaobserwować także umiejętność adoptowania się zwierzęcia w nieznanym mu otoczeniu, jego reakcję na nowe bodźce zewnętrzne i sposób radzenia sobie w różnych warunkach. Szczegółowe próby charakteru, jakimi poddawany jest pies uzależnione są od kategorii w jakim ma on być szkolony, jednakże w każdym przypadku zwierzę powinno być wypoczęte i wybiegane co pozwoli bardziej skupić się mu na powierzonych zadaniach³⁵.

Celem pierwszego testu, zwanego próbą aportowania, jest sprawdzenie pasji psa do podejmowania i przynoszenia przedmiotów wynoszonych bądź wyrzucanych i ukrywanych przez człowieka. W tym celu używa się przedmiotów o różnej strukturze, kształcie i wielkości. Ważne jest by przed przeprowadzeniem tej próby pies zapoznał się, najlepiej poprzez krótkotrwałą zabawę, z przedmiotem, który posłuży później do sprawdzenia pasji do aportowania. Podczas próby dopuszczalne jest pobudzanie psa głosem i gestem w celu zachęcenia go do poszukiwania ukrytej zabawki, która stanie się swoistą nagrodą po jej odnalezieniu.

Chęć aportowania różnego rodzaju przedmiotów, świadczy także o tym, że jest to naturalny, wrodzony odruch psa, nie jest odruchem wyuczonym i nie odnosi się tylko do jednego rodzaju przedmiotów. Podczas odrzucania lub wynoszenia przedmiotu, należy pamiętać aby nie robić tego „pod wiatr”. Różnica między tymi dwoma rodzajami sprawdzianu polega przede wszystkim na tym, że przedmiot odrzucony powinien zostać na odległość przynajmniej 20 metrów, przedmiot wyniesiony może być na jeszcze większy dystans, przy czym podczas wynoszenia można go wlec po podłożu, co spowoduje pozostawienia mocniejszego śladu zapachowego, który ułatwi psu odnalezienie przedmiotu³⁶.

Ważnym czynnikiem, jaki należy uwzględnić, podczas przeprowadzania tej próby, jest miejsce testu. Przeprowadzać należy ją zarówno na terenie otwartym jak i w pomieszczeniu o różnym rodzaju podłoża. Próba w budynku pozwala zaobserwować jego reakcję w pomieszczeniach zamkniętych oraz czy z podobnym zapałem podejmuje przedmioty jak to

³⁵ Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia, (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 3).

³⁶ Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia z późn. zm., (Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 7, poz. 46 z późn. zm.).

robił w terenie. Nawierzchnie o różnej strukturze pozwalają stwierdzić, czy zwierzę nie odczuwa lęku i dyskomfortu poruszając się np. na śliskich czy gładkich podłożach. Próba ta powinna zostać przeprowadzona gdy pies poszukuje przedmiotu będąc na smyczy jak również puszczony luzem³⁷.

Aportowanie luzem ma na celu zaobserwowanie samodzielności psa, który pozostawiony bez opiekuna nie może liczyć na jego sugestie i pomoc w odnalezieniu przedmiotu. Wówczas musi polegać przede wszystkim na zmyśle powonienia oraz wykazać się uporem i wytrwałością w poszukiwaniu. Aportowanie na smyczy pozwala zaś zaobserwować reakcje psa na bliskość człowieka, który niekiedy stać się może czynnikiem rozpraszającym i utrudniającym poszukiwanie. Po odnalezieniu przedmiotu ważne jest by pies bawił się nim z zapałem, cieszył się z wykonanego zadania, nie porzucił przedmiotu co może wskazywać na znudzenie, a w przypadku przywołania psa przez opiekuna powinien on z radością do niego przybiec i razem bawić się przedmiotem³⁸.

W przypadku psów kwalifikowanych do szkolenia na kursie do ratownictwa wodnego i wyszukiwania zapachów zwłok ludzkich, psy poddawane są dodatkowej próbie aportowania przedmiotów z wody. Powinny to być przedmioty dobrane tak aby nie tonęły i unosiły się na wodzie.

Drugi test, zwany szukaniem ukrytego przedmiotu, ma na celu sprawdzenie predyspozycji psa do pracy węchowej. Podobnie jak przy przeprowadzaniu pierwszej próby istotne jest by był on wypoczęty i wybiegany i przeprowadza się ją w terenie otwartym jak i w pomieszczeniach. O szczegółach próby decyduje osoba testująca, która musi jednak przestrzegać zasad określonych przepisami. W przypadku testu psów do kategorii patrolowo – tropiący, przedmiot powinien być nasączony zapachem ludzkim, tj. osoba ukrywająca przedmiot powinna być w jego posiadaniu przez pewien czas co sprawi przeniesienie zapachu ludzkiego na ten przedmiot. Ważne jest także by pies przed przeprowadzeniem tej próby zapoznał się z przedmiotem przez krótkotrwałą zabawę. Dopuszczalne jest także pobudzanie i zachęcanie psa do pracy odpowiednio modulując głos. Należy pamiętać, że głównym celem tej próby jest sprawdzenie predyspozycji węchowych psa a nie jego zdolność w zapamiętywaniu terenu. W związku z tym można nie pokazywać psu momentu odejścia osoby z przedmiotem, wówczas wskazujemy mu tylko miejsce gdzie powinien rozpocząć pracę węchową. Jeżeli zwierzę widzi osobę oddalającą się i ukrywającą za przeszkodą, przed przystąpieniem do próby można wykonać z nim krótki spacer lub obrót wokół własnej osi, tak by nie zapamiętał kierunku odejścia osoby. Podczas pracy węchowej testowany pies powinien współpracować z osobą obcą, w szczególności z kandydatem na przewodnika lub osobą testującą. Nie może też wykazywać stanów lękowych czy agresji w stosunku do osób trzecich i zwierząt znajdujących się w pobli-

³⁷ G. Wiorowski. K. Lubryczyński, *Kynologia policyjna...*, op. cit., s. 82.

³⁸ *Ibidem*.

zu. W momencie odnalezienia przedmiotu powinien zasygnalizować wykonanie powierzonego mu zadania³⁹.

Trzecią próbą charakteru jest sprawdzenie reakcji na strzał i hałas. Próbę tą przeprowadza się poprzez zastosowanie hukowych środków pozoracyjnych czy broni palnej z amunicją ćwiczebną. Stosowane są źródła hałasu różnego rodzaju i natężenia. Osoba oddająca strzały powinna być ukryta i niewidoczna co spowoduje iż zwierzę nie będzie podejrzewało możliwości wystąpienia hałasu. Wystrzały powinny też dochodzić z różnych miejsc i odległości, pamiętając przy tym aby nie były one za głośne z uwagi na bardzo czuły słuch psa. Próbę tą przeprowadza się w terenie otwartym prowadząc psa na smyczy lub łączy się ją z innymi próbami jak aportowanie, wyszukiwanie ukrytego przedmiotu czy podczas obrony opiekuna. Prawidłową i pożądaną reakcją na hałas jest brak zmian w jego zachowaniu. Powinien wykazać się spokojem i równowagą. Dopuszczalne jest chwilowe zainteresowanie psa miejscem, z którego padły strzały, spojrzenie w tamtym kierunku. Po chwili powinien jednak powrócić i skupić się na powierzonym mu wcześniej zadaniu. Niedopuszczalne jest wystąpienie reakcji lękowej, czego skutkiem może być chęć ucieczki lub spadek zainteresowania czynnościami, które wcześniej zostały mu powierzone⁴⁰.

Test czwarty, zwany obroną opiekuna i popędem do ścigania osoby uciekającej, ma na celu sprawdzenie zdolności obrończych psa, jego pewności i zdecydowania w ataku. Podczas obrony przewodnika pies prowadzony jest na smyczy i w kagańcu. Pozorant ubrany jest w strój ochronny i wyposażony w miękką pałkę.

Pozostaje on w ukryciu i gdy znajduje się w odległości ok. 3 metrów od opiekuna z psem wyłania się z ukrycia i zdecydowanie aczkolwiek z zachowaniem środków ostrożności atakuje opiekuna. Nie może on uderzać psa pałką a podczas walki powinien mu ustępować by niedoświadczone zwierzę poczuło się pewnie i nie zniechęciło do walki. Opiekun może zachęcać i pobudzać psa do ataku poprzez odpowiednią modulację głosem. Na polecenie sprawdzającego opiekun przytrzymuje psa co umożliwia ucieczkę pozorantowi oddalenie się na odległość co najmniej kilkunastu metrów. Na sygnał sprawdzającego opiekun zdejmuje psu kagańiec i puszcza luzem w celu umożliwienia pogoni za napastnikiem. Podobnie jak w przypadku walki psa w kagańcu, pozorant zachowuje się tak by dać psu wygrać pojedynek. Próba obrony opiekuna w kagańcu ma na celu dokonanie analizy stopnia zdecydowania psa, jego determinację, waleczność i pasję do atakowania. Atak bez kagańca sprawdza stopień samodzielności psa, jego pasję do gryzienia i wytrzymałość. Zachowaniem pożądanym jest nieustępliwość i ciągłe zaangażowanie psa podczas walki. Niedopuszczalne są reakcje lękowe u psa, jego chęć ucieczki, brak zdecydowania, przerwanie ataku bez udziału opiekuna⁴¹.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia, (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 3).

⁴¹ *Ibidem*.

Piątą próbą charakteru psa jest sprawdzenie samodzielności i czujności psa. Przeprowadza się ją w sytuacji wystąpienia zagrożenia podczas nieobecności opiekuna. Podobnie jak podczas obrony opiekuna, próbę tą można przeprowadzić z psem w kagańcu lub bez. Szczegóły przeprowadzenia tej próby ustala osoba sprawdzająca kierując się przy tym założeniami określonymi w przepisach. Podczas testu opiekun przywiązuje psa do drzewa i oddala się od niego na odległość nie mniejszą niż 10 metrów. Wówczas, po upływie co najmniej jednej minuty, pozorant w stroju ochronnym wyposażony w miękką pałkę zbliża się do psa i coraz intensywniej atakuje go z zachowaniem środków ostrożności. Nie może on przy tym uderzać psa pałką, a podczas walki musi mu ustępować. Pies podczas odpierania ataku musi wykazać się czujnością, odwagą oraz popędem do obrony w przypadku nieobecności opiekuna. Psa dyskwalifikuje wystąpienie reakcji lękowych podczas przeprowadzania tej próby⁴².

Z przeprowadzonych prób charakteru sporządza się kartę kwalifikacyjną psa, której wzór stanowi załącznik nr 4 do Zarządzenia nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (w załączniku).

PODSUMOWANIE

Przedstawione kryteria pokazują jak szczegółowo i starannie dobierane są psy do szkolenia i pracy w policji. Dobre rozpoznanie zalet i wad młodego psa jak również ocena jego stanu zdrowia są kluczowymi elementami podczas doboru, dzięki którym możliwe będzie przeprowadzenie procesu szkolenia i osiągnięcie zamierzonych rezultatów podczas tresury i efektywnego wykorzystania zwierzęcia w służbie.

Staranny dobór i selekcja są niezbędne, by zagwarantować odpowiednie cechy psa służącego w Policji. Jest to niezwykle ważne, gdyż często od efektywności ich pracy zależy życie, zdrowie ludzkie lub czyjś majątek.

BIBLIOGRAFIA

- Diener Oven. 2005. Labrador retriever, Łódź: Galaktyka.
- Kozłowski Krzysztof. 1997. Kynologia Podręcznik dla przewodników psów służbowych, Legionowo: CSP.
- Leyen Kathrina von der. 2004. Wybierz psa dla siebie, Charakter, wymagania, opieka, Warszawa: Świat Książki.
- Reichmann Peter. 1991. Gdy zachoruje pies. Warszawa: PWRiL.
- Sayer Angela. 1993. Wszystko o psie. Warszawa: Ars Polonia.
- Schmidt Marianne, Koch Walter. 2000. Poradnik podstawowego szkolenia psów. Warszawa: Wydawnictwo Delta WZ.
- Smyczyński Lubomir. 1957. Psy, rasy i wychowanie. Warszawa: PWRiL.
- Wilcox Bonnie, Walkowicz Chris. 1997. Atlas ras psów świata. Warszawa: Muza SA.

⁴² *Ibidem*.

Wiorowski Grzegorz, Lubryczyński Konrad. 2010. Kynologia policyjna. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.

www.csp.edu.pl/csp/wolnytekst/1936,dok.html.

www.goldenretriever.pl.

www.malinois.pl.

www.psy24.pl/2442-FOKSTERIER.html.

www.psy24.pl/2486-NOWOFUNDLAND-silny-dobroduszny-wspanialy-plywak.html.

www.wikipedia.org/wiki/Terier_walijski.

Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia z późn. zm., (Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 7, poz. 46 z późn. zm.).

Zarządzenie nr 74 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia, (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 3).

